

Ulf Lagerkvist, Klockargården

Ulf Lagerkvist (1926–2010), biokemist och professor vid Göteborgs universitet, var son till författaren och Nobelpristagaren Pär Lagerkvist och tvillingbror till regissören Bengt Lagerkvist. Familjen flyttade mellan olika adresser på norra Lidingö tills pappa Pär kunde bygga en mindre villa på den väg som numera bär hans namn: Pär Lagerkvists väg. Men under de tidiga skolåren bodde familjen på Askrikevägen.

Riset bakom svarta tavlan på Klockargårdens skola

Det var ett par kilometers väg från villan vid Askrikefjärden till Klockargårdens gulrappade skolhus, inte långt från Lidingö kyrka och skolskjuts var naturligtvis ett okänt begrepp på den här tiden. Hade man tur och kusken var på gott humör kunde man få sitta bak på flaket när mjölkskjutsen långsamt skramlade iväg mot den lilla villastadens centrala delar. Väl framkommen till skolan inleddes undervisningen självklart med morgonbön, den lilla orgeln i ett hörn av klassrummet pep astmatiskt och fröken Hedmark sjöng en psalm med hög och klar röst medan vi mumlade fram den för oss i regel tämligen obegripliga texten. Hon var dotter till prosten och kanske lite gudsnådelig till sättet, men hon var vacker med en Singoallaliknande skönhet. De pedagogiska principer som tillämpades var minst sagt gammaldags och skulle förmodligen fått håret att resa sig på dagens psykologiskt skolade och välartade lärarkår. Undervisningen stod på kristen grund, det måste man säga, och bestod till icke oväsentlig del av biblisk historia och psalmrabblande. Ännu nästan sextio år efteråt kan jag riva av Isaks söner som ett rinnande vatten till barns och barnbarns häpnad och uppbyggelse.

Etik har ju i dessa dagar blivit ett ytterst populärt ämne vid svenska lärosäten och skall man döma av det antal professurer som nu inrättas i olika etiska sub-specialiteter kan vi så småningom se fram mot en tid då en moraliskt mycket högtstående skara utexamineras från våra universitet. Men ingenting är nytt under solen och även i början av 30-talet spelade moralisk fostran en stor roll, i varje fall i Klockargårdens småskola. Så uppenbarade sig en dag ett ris bakom svarta tavlan där det hotfullt blev sittande en tid framöver medan fröknarna Fabricius och Hedmark allvarligt framhöll för oss vad som kunde hända små vanartiga busungar. Jag kan inte för mitt liv erinra mig vilka försyndelser som var anledningen till detta utbrott av pedagogisk handlingskraft och jag är inte en säker på att riset någonsin kom till användning. I alla händelser uppnåddes den eftersträlvade avskräckningseffekten eftersom utsikten till en tätatätmed riset och fröken Fabricius, en medelålders dam med järngrått hår och barskt utseende, inte tedde sig särskilt lockande.

Klockargårdens skola

Annars minns jag faktiskt de två småskoleåren i Klockargården som ganska idylliska. De böcker vi använde för att lära oss läsa var inte särskilt upphetsande – mor var rar och far rodde, helt i överensstämmelse med de traditionella könsrollerna. Hemma oss stämde det där inte riktigt för det var mamma som kunde ro. Hon hade vuxit upp i Bohuslän och hade det där med båtar och sjön i sig sedan barnsben medan pappa var en landkrabba från Växjö.

Det är två episoder som står särskilt tydliga för mig när jag tänker på den här tiden. Den ena är min starka indignation över liknelsen med det nedgrävda pundet. Ni minns väl herremannen som gav sina tjänare var sin summa att förvalta och sedan blev fruktansvärt sur på den tjänare som bara fått ett pund. I stället för att som de andra tjänarna spekulera med sin herres pengar på börsen och låna ut dem mot ockerränta hade denna försiktigtvis grävt ner sitt pund och därför inte kunnat uppvisa någon profit. Jag tyckte att den s.k. moralen i liknelsen var djupt omoralisk, ingenting som fröken sa kunde rubba mig på den punkten, och det tycker jag för övrigt fortfarande. Han fick ju tillbaka sitt pund, snålåpen, och då fanns det väl ingen anledning att bråka.

Den andra eposoden var om möjligt ännu mer skakande. Jag måste oförsiktigt nog ha visat mig duktig i läsning, det var ju först några år senare som man i de högre klasserna fick fullt klart för sig hur föraktligt det var att framstå som ambitiös och flitig i skolan. En av flickorna hade tydligen svårigheter just med läsningen och till min fasa fick jag flytta fram och sitta bredvid henne som någon sorts extralärare. Jag var verkligen ytterst chikanerad där jag satt i skocken av flickor, vilka för oss chauvinistiska mansgrisar framstod som en samling sjåpiga skvallerbyttor, alltid redo att springa till fröken och beklaga sig om man råkade kasta en snöboll på dem. Det skulle dröja länge innan vår attityd förändrades och övergick i gymnasietidens romantiskt dyrkande inställning till det andra könet.

Ur Ulf Lagerkvist, "Denna långt försvunna stund", 1992. Idag när den bibliska historien inte har en lika stor plats i grundskolans läroplan är det nog många som inte känner till liknelsen om tjänaren som inte förvaltade sitt pund. Det återfinns i Lukas evangelium, kapitel 19.